

want zij was de sterke. Al stond ze daar ook in den schemer in al de schamelheid van haar ouderdom, zij had de kracht — en deze kinderen, ze kwamen tot h  ar. Nooit tevoren had ze ze zoo gezien, haar sterke jongens, die nog zoo zwak waren in het leven, die hun deel nog niet alleen konden dragen. Daar stond haar oudste, die het erfdeel van zijn vader droeg in zijn bleeke, strakke gezicht. En haar jongste met het hunkerende verlangen in zijn oogen, die schuts zocht bij haar, zooals zij bescherming had gezocht bij de sterke liefde van haar man.

Nu was in haar de sterkte, een sterkte, die weende over de schaduwen, die er waren in het leven van haar kinderen — een sterkte, die juichte, omdat voor hen ook de vreugde kon zijn, als zij met haar opgingen naar de kribbe van Bethlehem. Daar, bij den nieuw-geboren Koning werd het leven immers een feestgave, als zij het maar aanvaardden, knielend in schuldbesef aanvaardden uit Zijne Hand. Zijn verzoening dekte de pijnende wonden van elks leven toe en bracht het licht op de donkerste plaatsen. Liet Hij haar in dit uur niet aanschouwen den rijkdom van het deel, dat Hij haar gegeven had, altijd — ook toen ze het niet wist — maar nu in den ouderdom het meest?

Een aarzeling had ook de jongens bevangen, terwijl ze verder de kamer in kwamen. Er was zulk een wonderlijke sterkte in de moeder, een sterkte, die ze nooit hadden gezien, maar die nu als een moede glorie van haar uitstraalde.

Maar   en beweging — en ze was weer de oude.

Met uitgestrekte handen kwam ze op hen toe:

„Kinderen — ik heb zoo gewacht. Ik heb gedwongen om jullie komst. Maar God heeft mij stil gemaakt en mij doen zien, dat wij allereerst met bereide harten Kerstfeest moeten vieren, dat het het voornaamste is, hoe wij komen bij de kribbe van den Heiland. Dan wordt ook al het andere ons geschonken. Nu schenkt Hij ons zelfs nog dit wederzien en — ik heb het niet verdiend.”

Ze stonden dicht bijeen, de drie. Onwillekeurig gingen Johans oogen naar het portret. De kring sloot zich weer; ze waren thuis.

Een warme, weldadige ontspanning trok door hun wezen : hier waren ze kind — hier mochten ze volgen.

En terwijl Johan zich over zijn moeder boog en haar kuste, zei hij gesmoord:

„Moeder — wij zijn klein en geslagen — wij komen naar u gevlucht. Maar als God het ons geven wil, zullen wij met u gaan naar Bethlehem, daar heeft Hij ook vreugde voor ons bereid.”

DE BOSCHMANNETJES

DOOR

D. HOGENBIRK JZN

Te Morsdael staat een huis.

Dat zal wel waar wezen, denkt ge, want dorpen, waar geen huizen staan, zijn er niet. Maar ik verzeker u, dat er lang niet op alle dorpen zoo'n huis staat, als hier wordt bedoeld. In de verte lijkt het een kerk, zoo groot en zoo hoog is het, ook heeft het twee torens, en de muren zijn zeker wel een halven meter dik, als 't niet meer is. De Morsdaelsche menschen noemen het nooit een huis, maar spreken altijd van: het Slot, en de Morsdaelsche kinderen doen desgelijks. Hoe oud het Slot is, weten ze niet goed, maar het is ouder dan het dorp. De kinderen zeggen soms, net als Keesje van het diakenhuis zei: „'et is zoo oud as de wereld." Dan moeten de menschen eventjes lachen, hetwelk ze beter konden nalaten, want in hun hart zijn deze menschen den kinderkens gelijk: ze kunnen evenmin zich voorstellen, hoe het stukje van de wereld, dat hun ter woning aangewezen is, er uit zou zien, als het Slot er niet was. Wat zouden menschen, die zijn gelijk een slaap, van eeuwen weten; ze kunnen er wat over praten, meer niet.

Vroeger stonden er meer groote, deftige huizen op het dorp, maar zonder torens en de muren waren niet zoo dik. Ze leken ook meer op paleizen dan op kerken. De menschen, die ze hadden laten bouwen, waren zeer blij geweest, toen die huizen klaar waren, want ze waren niet in paleizen geboren, ze waren maar geldkoningen, en dat kan ieder mensch worden, als 't meeloopt, sommige menschen worden het slapende.

Weet ge, hoe het komt, dat die huizen er nu niet meer staan?

Dat komt zoo: De slagregen is nedergefallen, en de winden hebben

gewaaid en zijn tegen die huizen aangeslagen, en toen zijn ze gevallen, want ze waren op het zand gebouwd.

Hier en daar, bij den ingang van een weiland, een sierlijk gesmeed hek; hier en daar, midden in de wei, een oude breedgetakte beuk; hier en daar, voor een simpele boerenhofstede, een verweerde steenen poort met een oud-Hollandschen naam er op — dat is alles, wat van die paleizen en luthoven over is. Ondanks zijn geweldige rijkdommen en sierlijke levensvormen heeft dat geslacht der geldkoningen de plaats zijner woning moeten inruimen voor de beesten des velds. Dit is zijn gelijkenis: een herder, die in de woestijn zijn hut bouwt om te vernachten, en dan vertrekt zonder weder te keeren.

Dit geeft aan de omgeving des dorps iets weemoedigs, zoodat wie er met zijn ziel luistert, telkens een klagen hoort, zooals de torenklok klaagt, wanneer er iemand begraven wordt, maar het klinkt heel in de verte.

Het Slot is ook op het zand gebouwd.

Het is een Jobsbode, die maar alleen ontkomen is om den Morsdaelers aan te zeggen: „De gedaante dezer wereld gaat voorbij.”

Maar ze denken, dat teksten alleen in den Bijbel staan, en dat er alleen in de kerk wordt gepreekt. Ook zien ze aan, wat voor oogen is. Daarom behoort de lof van het Slot tot den overvloed huns harten, waaruit hun mond geduriglijk spreekt. Zouden ze het Slot niet prijzen, het deftige, oude Slot, van hetwelk het dorp zijn oorsprong en naam heeft, gelijk een kind van zijn vader?

Volgens alle beschrijvingen van kasteelen, welke in de wereld zijn, behoort bij een Slot, dat het, behalve door een rustige, diepe gracht, waarin eenden en zwanen statig rondzwemmen, ook omringd is door hoog hout, dat statig is; breede stammen met grillige takken, welke dienen tot woning der „gevederde zangers,” en de nachtegalen, de opperzangmeesters in den tempel van ongekorven hout, zijn steeds op hun post.

Het bosch nu, dat bij het Slot behoort, heeft twee deelen, welke scherp onderscheiden zijn. Het kleinste deel is rechts en het grootste

links van het kasteel. In beide deelen lachen de zonnestralen door het loover, zoodra de tijd om te lachen voor hen gekomen is. Wanneer de vogeltjes in het groote bosch zingen, zwijgen ze in het kleine niet. De bloempjes weten er zonder onderscheid van kleuren en geuren, bont en rijk. De boomen juichen er samen van lentevreugd en zomerweelde, en worden er moe, als de dag der dorre blaären komt. Niet door de natuur is die scherpe onderscheiding gemaakt, maar door de menschen.

De Slotbewoners hebben het kleine bosch tot particulier gebruik gereserveerd. Daarom zijn er aan de boomen „Verboden-Toegang”-plankjes gespijkerd, hetwelk bepaald al lang geleden is, want van sommige plankjes is een stuk verdwenen, en overal is het schrift zoo goed als onleesbaar geworden; ze hadden ook beter ijzeren bordjes kunnen nemen.

In één ding onderscheidt het kleine bosch zich van het groote. Er staat een huisje, dat ook iets op een kerk gelijkt, want behalve dat er boograampjes in de muren zijn, draagt iedere hoek een zeer spits torentje. Het dak van dit huisje is wat gedrukt, maar heeft toch ook den torenvorm. Er moet, zoo vertellen ze op het dorp, heel lang geleden een kruis op gestaan hebben, dat er, toen het eens geweldig stormde, afgewaaid is. Voorts is dit huisje aan den buitenkant wit gepleisterd, ook staat er een zwaar ijzeren hek omheen, en dat is zwart. Als er bloemetjes bloeien, zijn het viooltjes, zacht als fluweel en donker-paars, ook wel vergeet-mij-nietjes.

In de archieven van het Slot is beschreven, wanneer en door wie dit huisje is gebouwd, zelfs worden er zorgvuldig de papieren bewaard, die vermelden, hoeveel die bouw heeft gekost, maar er ontbreekt een document, dat verhaalt, hoe de Slotbewoners tot dien bouw gekomen zijn. Dit staat in het boek der binnenste gedachten hunner harten, welks geschrift nog minder goed leesbaar is, dan de verbleekte letters op het vergeelde perkament. Maar er is nog wel wijs uit te worden, als men maar scherp-ziende oogen heeft.

Nadat ze vele, vele jaren hun dooden verstoken hadden in graven, zooals alle menschen graven hebben, was de gedachte bij hen opge-

komen, dat ze den Dood zouden eeren boven de eere, welke hij van gewone menschen ontvangt, wanneer ze voor hem een eigen huis lieten bouwen op hun grondgebied; dat was natuurlijk een dooddoener. Hoewel het den Dood niet de moeite waard was om er één woord met hen over te spreken, heeft hij hun toch aan het verstand weten te brengen, dat hij geen andere woning verkoos dan onder den grond, met veel ruimte, maar zonder licht en lucht. Toen ze dit naar zijn wil in orde hadden gebracht, heeft hij van zijn kant ook de beleefdheid in acht genomen, door hen boven den grond een huisje te laten bouwen naar hun gelusten. Eenparig oordeelden ze, dat het aan het einde van het kleine bosch komen moest, zoodat ze het vanuit het kasteel niet konden zien, want zelf werden ze ook niet graag bekeken, en toen was er bedrog in hun geest. Het mooiste was, dat ze, toen alles klaar was, den Dood met een glimlach naar dat huisje hebben zien kijken, alsof hij zeide: „Gij wordt vriendelijk bedankt voor de eer, welke gij mij aandoet.” Maar het is hun eigen glimlach geweest, want de Dood geeft niet om mooie, witte huisjes boven den grond, met bloemetjes er omheen. Ook lacht hij nooit, hij kan het niet. En den menschen complimentjes te maken, komt niet in hem op.

Er is nog meer van dit huisje te vertellen.

In den zijgevel, waar de ingang tot den grafkelder is, hebben ze een nis gebouwd. Daar staat nu een levensgroot Christusbeeld, met uitgebreide armen, wit marmer. Omdat dit beeld wel een mond heeft, maar niet spreken kan, hebben ze boven die nis een stukje van een Christuswoord gebeiteld, dat aldus luidt: „Komt herwaarts tot Mij en Ik zal u rust geven.” In den voorgevel staat, boven de dubbele eikenhouten deur met zwaar beslag, wederom een Christuswoord; het is dat machtige woord: „Ik ben de Opstanding en het Leven.” Maar wat Christus er bij gezegd heeft, van het vermoeid en belast zijn en van het gelooven in Hem, staat er niet bij; het is misschien te lang geweest.

Op marmeren platen, welke aan de wanden ingemetseld zijn, staan in de kapel de namen der dooden. In de familieregisters staan die

namen ook, maar de volgorde is er anders. Vooral ten dage, dat er weer een naam bij moet in de kapel, zijn ze nieuwsgierig, welke de volgende wezen zal. Maar dat verklapt de Dood nooit, hij weet het zelf niet. Hiervan kunnen ze echter zeker zijn, dat hij geen enkelen naam vergeten zal. Zonder mankeeren zorgt hij, dat allen, die op het Slot geboren zijn, ter bestemder tijd derwaarts wederkeeren. Tegen moeite en kosten om hen te halen ziet hij volstrekt niet op; zelfs is het meermalen gebeurd, dat hem geboden was een verre, buitenlandsche reis te maken — en hij ging.

De godsdienst van de kapel zit niet enkel aan den buitenkant. Ook in haar binnenste is zij godsdienstig, want rechts is een schrift aan den wand, dat uit de profetie genomen is: „Zij zullen rusten op hunne slaapsteden.” Links spreekt wederom de profetie: „Uwe dooden zullen leven.” Heel mooi is, wat er gebeiteld is in het steentje van de freule, die in den vijver van het Slot verdronken is: „Het dochtertje is niet dood, maar slaapt.” Voorts hebben ze er nog een bidstoeltje te pronk gezet van zwart-gelakt palisanderhout met wit-satijnen bekleeding, zeer oud. En de baar, welke er staat, wacht maar

Zelden wordt de kapel in haar rust gestoord. Zoo nu en dan komt de tuinman om te luchten of te ragen, en de metselaar om wat bij te witten. Het gebeurt wel, dat de Slotbewoners dan even inloopen, vooral om naar het steentje van de freule te kijken. De andere teksten kennen ze al lang, daar behoeven ze niet meer naar te kijken.

Maar als er een doode bijgezet wordt, is het er zeer druk. Dan gaat de familie met het lijk er in en de dorpelingen staan er voor. Dan wordt er gesproken en gezongen, gelijk lieden, die bij halve teksten leven, plegen te spreken en te zingen: van de rustplaats na den strijd der deugd. En den Dood belachen ze, zingende: „Zouden wij voor 't sterven beven, sidd'ren voor dien jongsten nood?”

De Dood verbiedt dit zingen niet, want hij heeft te veel bij zijn korte bezoeken op het Slot meegemaakt, om niet te weten, wat hij van die heldhaftigheid denken moet. Van „de zoete vreugd,” waarmee ze in hun lied beweren aan zijn woning te denken, heeft hij weinig bespeurd.

Maar de Slotbewoners denken, dat hij meezingt. Hierover verblijden ze zich, want nu ze bemerken, dat de Dood van den godsdienst houdt, gelijk zij er van houden, wordt de klove, die er gaapt tusschen hun huis en het zijne, minder diep. En de Dood laat dat maar zoo, hij geeft er niet om, wat de menschen, rijken of armen, dat doet er niet toe, van hem denken — zoo zeker is hij van zich zelf en zijn werk. Als het straks weer stil is in de kapel, gaat hij in de donkere ruimte daaronder rustig zijn gang. Hij spreekt niet, hij zingt niet, hij zorgt maar, dat hij zijn werk afmaakt, gelijk hem bevolen is — en nooit mankeert er iets aan.

Dit is het huisje in het kleine bosch.

De Morsdaelsche jongens, die niets dan leven in zich vinden, zoodat ze niet weten, wat ze van dood en sterven moeten maken, storen zich aan die grimmige plankjes niet. Ze begrijpen niet, waarom ze hun voeten niet zouden zetten op paden, waar God Zijn zonnestralen lachen doet. Evenmin, waarom zij minder dan de vogels en de bloemen zouden zijn. Als ze meenen, dat hun levensvreugde in de omgeving van de kapel kan verhoogd worden, hebben ze doorgaans durf genoeg om er te komen. Alleen om den rentmeester durven ze soms niet, want als die hen snapt, zijn ze zuur. Hij vertelt het vast aan hun vader, en die werkt voor het Slot. Maar anders . . . nou, ze zouën er best in durven, scheppen ze tegen elkaar op, in den grafkelder bedoelen ze. Er in blijven, dat is iets anders, vinden ze, daar hebben ze niet van terug

De Morsdaelsche menschen zijn wijzer.

Ze durven er ook wel in, ja, zouden er hun hand niet om verdraaien, als ze er moesten slapen — anders zouden ze er toch ook wel voor bedanken om in hetzelfde vertrek te slapen, als er bij hen een dooie boven aarde staat. Zoo'n lijk zal je niks doen, als je geweten maar zuiver is, zie je.

Maar dat onderscheid maken, dat zit hun dwars. Die rijke lui denken zeker, dat ze beter zijn dan een arm mensch. En dan zoo'n beeld van „onze lieve Heer” en dat bidstoeltje. Net

goed, dat de wind dat kruis er afgekieperd heeft, anders zou het compleet een Roomsche kerk zijn geweest. Foei, foei. Als het zoo eens te praaf kwam, zouën ze het best tegen den baron durven zeggen

In dit ééne ding zijn de Slotbewoners dom en dwaas in hun oogen, en prijzen ze het Slot niet.

„Juist zoo,” denkt de Dood, „die steenen, wel samengevoegd en met teksten versierd, zijn een onderwijs der ijdelheden.”

Om de jongens, die nog niet weten, dat het geen pas geeft om zoo'n leven te maken bij graven, buiten het verboden terrein te houden, zeggen de menschen wel eens: „Het spookt in het kleine bosch, pas maar op, hoor.” De kleinere jongens gelooven dat, maar de grootere lachen er om, en dan krijgen ze ruzie.

Maar de Dood maakt zulke praatjes met de jongens niet. Hoewel hij hen eerst maar laat begaan bij zijn woning, komt hij hen later de waarheid zeggen. Dit doet hij zoo. Hij laat door den herfstwind het gordijn van bladeren wegschuiven van voor zijn huisje, zoodat ze het van-den-weg-af kunnen zien. Als die jongens dan voorbijkomen, is het net, alsof hij door een van de boograampjes naar hen kijkt, in het donker voelen ze dat. Ook is het, alsof hij roept: „Zie hier ben ik.” Natuurlijk houden ze zich, alsof ze niets zien en hooren. Als ze alleen zijn, doen ze een stapje aan of gaan een deuntje fluiten. Maar wanneer ze hun meisje bij zich hebben, zeggen ze een aardigheidje. Het zal er een aardigheidje naar zijn, niet veel zaaks. „Zeg, doe niet zoo akelig, flauwe knul,” vermaant het meisje in liefde. Maar de Dood heeft zijn zin. Het meisje, net zoo goed als die jongen, heeft zijn stem gehoord en zijn aangezicht gezien, zoodat ze nu weten, dat de Dood geen spook is, al weten ze nog niet, wat hij wel is. Als het er van komt, dat ze man en vrouw worden, zullen ze nooit echt met hun tweetjes zijn, de Dood zal bij hen inwonen, precies zooals hij woont bij het Slot, ook al schijnt het den meesten tijd, dat hij zeer verre is.

Hun ziel heeft geluisterd — en het is de ziel, die overwint.

II.

Het groote bosch is lang zoo ernstig niet, want in plaats van de dorpelingen dreigend op een afstand te houden, lokt het hen vriendelijk om zijn stille paden te betreden en zijn rijkdom van kleuren en geuren te genieten. Daar begint het mee vroeg in de lente. Ieder jaargetijde verandert het zijn stem en gedaante, maar altijd lacht het den menschen toe, zelfs tot den laten najaarsdag. Ze mogen er niet alleen vrij kuieren, maar kunnen er ook, des kuierens moede, lekker uitrusten, want er staan ouderwetsche banken, die gemakkelijk zitten.

Natuurlijk komen er de jongens, als ze tijd hebben, hetwelk volstrekt niet iederen dag het geval is, want hoewel ze gelukkig geen huiswerk van school meekrijgen, hebben ze vaak hun handen meer dan vol om klaar te komen. Behalve op school, weten ze niet, waar de tijd blijft. En als ze komen, is het lang niet altijd hemel in hun ziel en alles even blij, want de dingen, welke ze mogen doen, daar hebben ze dikwijls geen zin in, terwijl de dingen, welke ze dolgraag zouden doen, verboden zijn, als daar zijn: namen in de banken en de boomen snijden, vuurtje stoken, in den vijver zwemmen, nestjes uithalen.

Er komen ook moeders.

Maar zij komen niet allen voor hun plezier, liever zouden ze stilletjes thuisblijven, maar ze hebben kindertjes, welker longetjes ze niet vertrouwen. Daarom hebben ze den dokter eens aangeropen, en die heeft gezegd: „De lucht in” — en wat is nu beter dan boschlucht? Het valt niet mee om er zoo maar uit te loopen, maar hun mannen hebben gezegd: „Mensch, 't is voor jou ook goed.” Nou, ze zouën liegen als ze zeiden, dat ze geen verzetje noodig hadden. Dit zijn zwaar-beproefde moeders: zieke kinderen en zelf niet sterk . . .

De moeders, die het boven al haar lotgenooten druk hebben, zijn de moeders met één kind. Toch richten ook zij hun schreden boschwaarts, pronkend met hun kind en hun wagen. Dit zijn overgelukkige moeders.